

נקודת הכשל של לוט ותיקונה

הרב דני סגליס

סידור ועריכה: הרב יוסי ברמן

הקדמה

לכאורה, ריבוי הממון ומקום צר מדי לשניהם הוא המביא אותם להיפרד. סיבה אובייקטיבית זו התלבשה באירוע ספציפי, וכך אומרת התורה (שם, ז-ח):

וַיְהִי רִיב בֵּין רֹעֵי מְקַנְהַ אַבְרָם וּבֵין רֹעֵי מְקַנְהַ לוֹט וְהַכְנַעֲנִי וְהַפְרִיזִי אִזּוּ יוֹשֵׁב בְּאַרְץ. וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל לוֹט אֵל נָא תְהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין רֹעֵי מְקַנְהַ כִּי אֲנִישִׁים אַחִים אֲנִינִי.

התורה כורכת בפסוק אחד את הריב שבין רועי אברהם לרועי לוט יחד עם עובדת היות "הכנעני והפריזי אזי יושב בארץ". מכאן למדו חז"ל שזו גופא היתה סיבת המריבה (בר"ר מא, ה):

ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט, רבי ברכיה בשם רבי יהודה ב"ר סימון אמר בהמתו של אברהם אבינו היתה יוצאה זמומה ובהמתו של לוט לא היתה יוצאה זמומה, היו אומרים להם רועי אברהם, הותר הגזל, היו אומרים להם רועי לוט כך אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם לזרעך אתן את הארץ הזאת, ואברהם פרדה עקרה ואינו מוליד, למחר הוא מת ולוט בן אחיו יורשו ואין אכלין מדידהון אינון אכלין, אמר להם הקדוש ברוך הוא כך אמרתי לו לזרעך נתתי, אימתי לכשיעקרו שבעה עממים מתוכה, והכנעני והפריזי אזי יושב בארץ, עד עכשיו מתבקש להם זכות בארץ.

חז"ל מלמדים אותנו ש"הכנעני והפריזי אזי בארץ" היא המריבה שבין רועי לוט לרועי אברהם: רועי לוט סברו שמאחר וא"י שייכת לקב"ה והוא נתנה לעם אברהם, והיות שלוט הוא העתיד לרשת את אברהם אזי גזל הגוי מותר, שכן לוט מממש את ההבטחה האלוקית על ירושת הארץ. רועי אברהם, לעומת זאת, התנגדו לסברה זאת ואמרו שטרם הגיע זמן מימוש ההבטחה ושאיך דרכנו בגזל.

לענייננו, חשוב לשים לב לכך שהטיעון של רועי לוט הוא אידיאולוגי, ואף יותר מכך - טיעון תורני. רועי לוט ראו במעשיהם ביטוי למצוות ישוב הארץ ולאמונתם בהי"ת, ומכאן שרועי לוט באים בשם שמים! נמצא, אפוא, שמצד אחד לוט ורועיו צועקים צעקות אמוניות ותורניות, ומצד שני רועי רשעים.² שבים אנו לשאול - מיהו לוט?

פרשות לך-וירא עוסקות בעמודו של עולם - אברהם אבינו.¹ לאורך פרשות אלו ניצבת דמות משנית בעקבותיו של אברהם אבינו, הלא היא אחיינו של אברהם אבינו - לוט.

דמותו של לוט לוטה בערפל. מצד אחד, לוט נאבק על ערך הכנסת אורחים עד כדי מסירות נפש הכוללת סיכון של לוט עצמו ושל משפחתו. מצד שני, בד בבד עם אותה מסירות הנפש לוט מפקיר את בנותיו הקטנות לאנשי העיר. מתמלאים אנו דחייה ושאת נפש ונפשנו זועקת - לא זו דרכו של בית אברהם! איה כבוד האדם? איה כבוד האשה? איה היחס הפשוט שבין אב לבתו?!

אם כן מיהו לוט - צדיק או רשע? לוחם תרבות אמיץ הנלחם בסדום או מי שהפך להיות חצי סדומי ואינו מקפיד על בנותיו?

1. לוט - צדיק או לא?

נתבונן בסיפורים על לוט ע"פ פשטי הפסוקים וע"פ חז"ל, ונעמיק בדמותו של לוט. דמותו המורכבת של לוט ניבטת אלינו מכמה מקורות שונים בחז"ל שהיוצא מהם הוא גנותו של לוט, ומכמה מקורות שמהם עולה שבחו.

1.1 הריב המתגלע בין רועי אברהם לרועי לוט

התורה מספרת על פרידת אברהם ולוט (בראשית יג, א-ה):

וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הִנְגָּבָה. וְאַבְרָם כָּבֵד מְאֹד בְּמִקְנֵה בְּקָסֹף וּבְזָהָב. וַיִּלְךְ לְמִסְעָיו מִגְּבַל עַד בֵּית אֵל עַד הַמְּקוֹם אֲשֶׁר הָיָה שָׁם אֶהְלֵה בְּתַחֲלָה בֵּין בֵּית אֵל וּבֵין הָעֵי. אֶל מְקוֹם הַמְּזֻבָּח אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁם בְּרֵאשִׁיטָה וַיִּקְרָא שֵׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ד'. וְגַם לְלוֹט הֵלֵךְ אֶת אַבְרָם הָיָה צֶאֱן וּבָקָר וְאֶהְלִים.

אברהם ולוט שבים ממצרים ושניהם מתנהלים בכבודת עקב ממונם הרב. דא עקא, הפסוק שבא לאחר מכן מספר את היאלצותם להיפרד זה מזה ואת סיבת היפרדותם (שם, ו):

וְלֹא נִשְׂא אֶתְּם הָאָרֶץ לְשִׁבְתִּי יַחְדָּו כִּי הָיָה רִכּוּשֵׁם רָב וְלֹא יָכֻלוּ לְשִׁבְתִּי יַחְדָּו.

² ע'י רש"י בראשית יג, ז.

¹ תנחומא (ורשא) שמות יט; רמב"ם ע"ז א, סוף ב.

1.2 סדום - מצרים או גן עדן?

אף בחירת מקום המגורים של לוט מביאה לתהות על טיבו של לוט. התורה אומרת (שם, י-יא):

וַיִּשָּׂא לוֹט אֶת עֵינָיו וַיַּרְא אֶת כָּל כְּפַר הַיַּרְדֵּן כִּי כָלָה מִשְׁקָה לְפָנָי שָׁחַת ד' אֶת סֹדֶם וְאֶת עֲמֹרָה כָּגֹן ד' פְּאָרְץ מִצְרַיִם בְּאֶמְקָה צֶעֶר. וַיִּבְחַר לוֹ לוֹט כָּל כְּפַר הַיַּרְדֵּן וַיֵּסַע לוֹט מִקְדָּם וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו.

מפשט הפסוקים עולה שלוט נמשך למקום זה עקב חומריות ותאוה המזכירות מאד את מצרים.³ חמריות זו באה לידי ביטוי גם בדברי רש"י עה"פ "ויסע לוט מקדם" (שם, יא):

מקדם - נסע מאצל אברם והלך לו למערבו של אברם, נמצא נוסע ממזרח למערב. ומדרש אגדה הסיע עצמו מקדמונו של עולם אמר אי אפשר לא באברם ולא באלקין.

משמעות נסיעת לוט למערב היא שהוא נוסע אל המערביות, אשר מאז ומעולם היוותה מרכזי של ממלכת החומר. נסיעה שכזו עלולה להביא את האדם להסעת עצמו מקדמונו של עולם. דברי חז"ל על פסוק זה חד משמעיים: מגונה היא התנהגותו של לוט המונע מתאוותו.

יחד עם זאת, מתאר הפסוק את מקום המגורים הנבחר "כגן ה' כארץ מצרים". מה פירוש הביטוי "כגן ה'?" דורשים חז"ל (שמו"ר יח, ו):

אמר הקדוש ברוך הוא ומה כבוד אני עושה למצרים הריני קורא אותה בשמה של גן עדן שנאמר כגן ה' כארץ מצרים, כשחזרו ושעבדו בהן אמר הקדוש ברוך הוא ועברתי בארץ מצרים חוזר אני מאותו כבוד ואעשה אותה שממה שנאמר מצרים לשממה תהיה.⁴

לפי דרשה זו - לוט רואה מקום הדומה לגן עדן. האם לוט שכנע את עצמו שהליכתו לסדום היא בעצם חזרה לתיקון לתיקון גן עדן?! האם לוט דרש בפני אנשיו שהולכים לקראת קידוש החול והגאולה הגדולה?! האם ייתכן שלוט לא שם לב שעל אף דרשותיו התורניות וטענותיו האידיאולוגיות (הזכות להפצת חוץ) הרי שרוחניותו ועולמו הפנימי הולכים ונרקבים?

לכאורה, לא נוכל להכריע על סמך המדרש הקודם, שכן העניין רק רמוז בו, אך זאת נוכל לומר בוודאות: המשך הדואליות (גנותו ושבוהו של לוט) מופיע בפרשת חורבנה של סדום, שם אנו מוצאים שלוט ממש משתדל בזכות העיר סדום (בר"ר ג, ה):

ויקראו אל לוט ויאמרו לו, רבי יהושע בן לוי בשם ר' פדייה אמר כל אותו הלילה היה לוט מבקש עליהם רחמים והיו מקבלין ממנו כיון שאמרו לו הוציאים אלינו ונדעה אותם לתשמיש אמרו לו עד מי לך פה קרי ביה עוד מי לך פה, ע"כ היה לך רשות ללמד סניגוריא

עליהם מכאן ואילך אין לך רשות ללמד סניגוריא עליהם.

לוט מתפלל ומבקש רחמים על סדום, ובעצם מבקש להציל את הרשעים האלו! מכאן שלוט רואה ערך וחשיבות בסדום ורוצה בטובתה. יתרה מזאת, יש כאן הקבלה מסוימת לאברהם אבינו שביקש להציל את סדום ועמורה.

1.3 הכנסת אורחים ורחיצת רגליהם מאבק ע"ז

אין ספק שלוט מתייחס בכבוד רב לאורחיו ומתייחס לעצם הכנסת האורחים כדבר חשוב. כבר מפשטי המקראות רואים זאת אך גם חז"ל משבחים את לוט (שם ג, ד):

וירא לוט ויקם לקראתם וגו' ויאמר הנה נא אדוני, רבי יודן ורבי הונא, רבי יודן אמר סורו נא אפילו איני כדאי עקמו עלי את הדרך, רבי הונא אמר עקמו עלי את הדרך כדי שלא תהיו נראים באים אצלי.

המדרש פותח בביורר הביטוי "סורו נא" שמשמעותו שינוי מהדרך המתוכננת - "עקמו עלי את הדרך". מדוע היה צריך לעקם את הדרך? לדעת רבי יודן לוט מפציר במלאכים שיזכו אותו לארח אותם גם אם אינו ראוי לכך, ולדעת רבי הונא סיבת עקימת הדרך היא העלמת הראיות מאנשי סדום (שאסרו על הכנסת אורחים). מכל מקום אנו רואים את מאמציו של לוט לזכות במצוות הכנסת אורחים.

אחר פתיחה זו - שיש בה שבח גדול ללוט, נעבור אל הממד הבעייתי שבהכנסת האורחים של לוט. ראוי לציין שממד זה - לא ללמד על מעשה חריג יצא אלא ללמד על כלל דמותו של לוט יצא. וכך ממשך המדרש לעסוק בסדרי הרחיצה והלינה אצל לוט (שם):

אל בית עבדכם ולינו ורחצו, אברהם מקדים רחיצה ללינה ולוט מקדים לינה לרחיצה אלא אברהם מקפיד על טינופת עבודת כוכבים לפיכך הקדים רחיצה, ולוט אינו מקפיד על טינופת עבודת כוכבים. ויש אומרים אף זה עשה כשורה כדי שיצאו ויראו אבק על רגליהם שלא יאמרו היכן לנו.

חז"ל מבחינים בהנגדה המופיעה בפסוקי התורה: אברהם אבינו מקפיד לרחוץ את רגלי אורחיו טרם לינתם בביתו, ולעומתו אין לוט מקפיד בדבר זה. מה משמעות שינוי סדר זה? הדעה הראשונה מבקרת את לוט על תו תקן רוחני פגום שאינו מסנן עכו"ם הנכנסת לביתו, ואילו הדעה השנייה מצדיקה את מעשיו של לוט ומדגישה שלוט מסר נפשו על הכנסת אורחים ועשה תרמית בכדי שלא ידעו תושבי העיר שהמלאכים מתארחים אצל לוט במשך כמה ימים.

האם לוט תומך בע"ז או שמא מוסר נפשו על הכנסת אורחים? האם הוא מי שרוצה להציל את סדום ועמורה או מי שנותן את בנותיו לאנשי העיר? מיהו לוט?! עלינו להסיר את הלוט מעל דמותו של לוט.

⁴ ההקשר המלא הוא דרשת חז"ל שבזכות הכבוד שכיבוד המצריים את יוסף ויעקב כיבדס ה' (מידה כנגד מידה), אך משפגעו המצריים בבני ישראל הקב"ה הענישם.

³ ע' נזיר כג, א.

2. "הגרעין התורני" של לוט

מצא עבדך חן בעיניך וגו', מי שיש בידו להמית ולהחיות זה הקדוש ברוך הוא.

חז"ל חולקים בנוגע לשמות ה' האמורים אצל אברהם. האם כאשר כתוב בתורה השם א-ד-נ-י. הכוונה לשם ה' או שהכוונה לאדם שהוא אדון וממילא זהו שם חול ולא שם קודש.

יש אומרים שכל שמות ה' האמורים באברהם הם קודש, ויש אומרים שאחד מהמקומות הוא שם חול והוא בסיפור הכנסת האורחים. שם נאמר (בראשית יח, ב-ג):

וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיִּרְא וַיֵּרָץ לִקְרָאתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה. וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֲדֹנָי אֵם נָא מְצִאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֵל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ.

האם אברהם פונה לקב"ה ומבקש שימתין ויאפשר לו להכניס אורחים (ומכאן למדנו שגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה) ומכאן נובע שיש כאן שם של קודש, או שמא כוונת הפסוק שאברהם פונה לגדול שבשלושת האנשים וביקש ממנו "אדוני אל תעבור מעל עבדך" ולפי זה יש כאן שם של חול.

דומה שמחלוקת הלכתית זו פותחת אותנו להבין נקודה עמוקה בהלך נפשו של אברהם אבינו. **לכולי עלמא - כל חיי אברהם הם קודש והמחלוקת נוגעת רק להכנסת האורחים שלו:** הדעה האחת סוברת שכל מה שהיה אצל אברהם אבינו היה קודש חוץ מהכנסת האורחים שלו, כלומר - מפעל החסד הגדול של אברהם עם כל ערכו הנעלה הוא עדיין בבחינת חול ביחס לקודש של אברהם. הדעה השנייה סוברת שאברהם רומם את החסד לקודש עליון. מכל מקום, שתי הדעות סוברות שאברהם יונק וחי מציאות שלימה של קודש.

לעומת זאת, לכולי עלמא - השמות האמורים אצל לוט הם חול. **אמנם דברי קדש בפיו והוא בא לקדש את החיים אך מסתמן שבתוך לוט הכל חולי.**

ללוט אין חיי קודש. הוא פועל החוצה אולם מזניח את הבניין והתנייה הרוחנית הפנימית של חייו. ללוט חיים שלמים של עשייה ברוכה, אולם בלי בירור רוחני ועמידה לפני ה' עלולים החיים להביאו לכדי כרסום ושחיקה רוחנית עמוקה בביתו של כל ההולך בדרכו של לוט.

מבחינה זו לוט מסיים את מפעל חייו בלי אשתו, ובלי בנותיו הנשואות וחתניו ובלי כל מה שניסה לבנות בסדום. אפילו הצלתו שלו - בזכות אברהם אבינו היא, כמבואר בפסוקים עצמם (בראשית יט, כט):

וַיְהִי בִשְׁחַת אֶל-לְהִים אֶת עֲרֵי הַכְּפָר וַיִּזְכֹּר אֶל-לְהִים אֶת אֲבְרָהָם וַיִּשְׁלַח אֶת לוֹט מִתּוֹךְ הַהַפְכָה בְּהַפֵּךְ אֶת הָעָרִים אֲשֶׁר יָשַׁב בָּהֶן לוֹט.

ומבאר רש"י (שם):

⁶ עי' ב"ר"ר נ, ג (והובא ברש"י על בראשית יט, א ד"ה "ולוט ישב בשער סדום").

נראה שפרשת לוט היא בירור נוקב לכולנו. האם ביקש לוט להקים "גרעין תורני" בסדום?⁵ האם היה משוכנע בכל ליבו ובכל נפשו כי הולך הוא לקדש את החומר ואת החול, להפיץ את האור הגדול, לקדש חייו בתורה ולטהרם בעבודה?!

לוט ראה את עצמו כממשיך של אברהם אבינו כפי שניכר משיחתם של רועיו. יתכן ואף סבר שאדרבה הוא אפילו עולה על אברהם אבינו במפעל החסד והפצת האור של בית אברהם, שהרי הסכים לפעול בגוב האריות של סדום, ואפילו נתמנה לשופט עליהם באותו יום חורבנה של סדום.⁶ אולם הוא הגיע לקהות חושים נוראית שבה הוא חדל מלהבין את הבעיה שבמסירת בנותיו לאנשי סדום.

נראה שהפסוקים והמדרשים הנ"ל באים להראות את הדואליות הקיימת אצל לוט. שבח וגנאי משמשים אצלו בערבוביה ושניהם נכונים בעת ובעונה אחת. לוט מנסה לתקן את העולם אך בין לוט לבין העולם חוצץ מסווה (וכשמו עצמו, שכן "לוט" משמעו "מסך"). **בו בזמן שלוט מנסה להביא את בית אברהם לסדום מתגלה שסדום חוזרת לתוך ביתו של לוט.**

אין זה מקרי שלוט לא רחץ את אבק העבודה הזרה שברגלי אורחיו. יתכן שמעשי לוט התחילו מנקודה טהורה ומשם נבעה מסירות הנפש העצומה שלו להכנסת אורחים אותה למד בבית אברהם אבינו, אך **מרגע שהעבודה הזרה נכנסה לבית לוט היא קנתה שביטה בביתו הפרטי של לוט** וממילא החלה לכרסם מתחת לפני השטח ולהשפיע על ביתו ובנותיו. לוט יושב בשער סדום ומוערך רבות ע"י העירייה ותושבי המקום, אך בסופו של דבר מתפספס משהו מהאידיאולוגיה הבוררת שלו. **לוט נשאר עם תכונת החסד שהייתה בו אך הבעירה המרכזית אבדה ממנו.** הוא הופך לחברתי ומאבד את המקום האמתי של ה"תורני".

3. אברהם ולוט

היכן נקודת הכשל של לוט? מדוע החסד של אברהם אבינו שייך לתיקון וקדושה, שלא כלוט שאצלנו נטמא החסד והתערבב עם ערכים רעים ובלתי קבילים בעליל?!

להבנת העניין עלינו לעיין בהבדל שבין אברהם ללוט. נראה שהגמרא הבאה יכולה לשפוך אור על שאלה זו (שבועות לה, ב):

כל שמות האמורים בתורה באברהם קדש, חוץ מזה שהוא חול, שנאמר: ויאמר ד' אם נא מצאתי חן בעיניך; חנינא בן אחי רבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה משום רבי אלעזר המודעי אמרו: אף זה קדש. כמאן אזלא הא דאמר רב יהודה אמר רב: גדולה הכנסת אורחין יותר מהקבלת פני שכינה, כמאן? כאותו הזוג, כל שמות האמורים בלוט חול, חוץ מזה שהוא קדש, שנאמר: ויאמר לוט אליהם אל נא א-ד-נ-י הנה נא

⁵ אין לטעון שהוא בא להקים גרעין חברתי בלבד, שכן הוא ורועיו קוראים בשם ד'.

אולם מה נאמר לגבי מציאות שבשם החיבור החוצה ישנו קלקול הולך וגובר בחינוך הילדים בבית פנימה? האין בזה בחינה ממה שקרה ללוט?⁸

המגמה שלימדנו אברהם אבינו היא השפעה והארה בעולם. מגמה זו כוללת לקיחת אחריות למען נתהלך בארץ כדבעי, וזו מגמה של קודש קודשים. במגמה זו ישנה אהבת הבריות ואהבת הבורא, וכדברי הרמב"ם בנוגע למצוות אהבת ה' (ספר המצוות עשה, ג):

ואהבת את ה' וכו' אהבהו על הבריות כאברהם אביך שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן ר"ל כמו שאברהם בעבור שהיה אוהב השם כמו שהעיד הכתוב אברהם אוהבי שהיה גם כן לגודל השגתו דרש האנשים אל האמונה מחוזה אהבתו כן אתה אהוב אותו עד שתדרש האנשים אליו.

ממילא, האמירה שהמגמה היא שנתבדל ונתנתק למען לא נגיע לבחינת לוט - אמירה זו שגויה, והרי היא היפוך המגמה של אברהם אבינו. ואולם, בתוך מגמת החיבור והחסד חובה עלינו לבחון את עצמנו בכנות ולברר אם חיי הקודש הם הנמצאים במרכז חיינו, האם העמידה לפני ה' קיימת בשיח שלנו, והאם אנו שואלים מה היית רוצה מאיתנו. כמו כן עלינו להבחין היטב האם עיקר הדין והחשבון שלנו ניתן לו יתברך או שמא לסביבה שבחוץ.

בלא זה, כל אחד יתחיל בקו האמצע ובנקודת מוצא בריאה יחסית (פחות או יותר), אך אט אט יישחק ויינטה מקו האמצע אל עבר אחד הצדדים, מבלי שישים לב לריחוק הגדול מתוכניותיו המקוריות והנעלות.

האם במרכז העשייה הקהילתית שלנו (בבחינת החוץ) ישנו בית מדרש המתסיס חיים רוחניים (בבחינת הפנים)?!

אין צורך לבטל את העשייה ואת תחושת השותפות והערבות בכל מקום בו אנו חיים. חיי הרי זה ענין גדול וקדוש כנ"ל, ואדרבה ואדרבה - כשקיים בירור רוחני פנימי המשולב עם עשייה ופעולה ברוכה ישנה תסיסה בריאה ותחושת תלמוד גדול המביא לידי מעשה⁷. בזה אנו צועדים בנתיבות אברהם אבינו, שהקודש הנמצא במרכז חיינו הפנימיים הוא שמביאו לפעול גדולות ונצורות בעוז ובענוה.

יש כאן נקודה שחשוב לחדד. מציאות חיינו מורכבת מאוד: לא כל הקיים "בחוץ" טוב, וגם לא הכל רע. משפט זה נכון תמיד, אולם בדורנו הוא מקבל משנה תוקף שכן הכל יותר מורכב ומעורבב. המתח בין מגמת החיבור למגמת ההתבדלות גובר. נטייה קיצונית לצד אחד טומנת בחובה את הפקרת הצד השני ולכך השלכות שליליות רבות.⁸

כדי שנצליח להלך נכון בין שתי מגמות אלו של החיבור והבידול אנו חייבים בית מדרש פנימי בעל מבט תורני חי, בועט ונושם, המוצב במרכז משאת נפשנו ואליו עינינו נשואות. זהו דבר קריטי להצלחת כל העניין.

התמודדותו של לוט היא סיפור חיינו. אנו רוצים להשתלב במדינת ישראל - להתקרב, לקרב וכמובן לעשות טוב בכל

ויזכור א-להים את אברהם - מהו זכירתו של אברהם על לוט, נזכר שהיה לוט יודע ששרה אשתו של אברהם, ושמע שאמר אברהם במצרים על שרה אחותי היא, ולא גילה הדבר, שהיה חס עליו, לפיכך חס הקדוש ברוך הוא עליו.

כלומר, הזכות שעמדה ללוט הייתה בסייעו בשתיקתו לאברהם אבינו בהיותו במצרים. לוט שמר את הסוד. הרי ששום זכות ממפעל חייו העצמי של לוט לא עמדה לו להינצל מסדום. הכישלון זועק וצורם.

אולם יש פעם אחת בה לוט מגיע לגילוי של שם קודש. במקום אחד עושה לוט תפנית, ופונה אל הי"ת ומגיע לכדי אחיזה בקדושה. "שעת רצון" זו היא השעה בה לוט רואה שמפעל חייו, הגרעין התורני שלו בסדום, קורס ומתפרק. בנקודה קשה זו בוחר לוט שלא לפנות לאורחיו (המלאכים) אלא להי"ת. לוט זועק לד' מקירות ליבו לנוס למצער, העיר הקרובה, ולא לנוס למרחוק (שם יט, יח-כ):

וַיֹּאמֶר לוֹט אֶלְהִים אֵל נָא ד-נ-י. הִנֵּה נָא מֵצָא עֲבָדְךָ חֵן בְּעֵינֶיךָ וַתִּגְדַּל חֲסֶדְךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּדִי לְהַחֲיוֹת אֶת נַפְשִׁי וְאַנְכִי לֹא אוֹכַל לְהַמְלִיט הַהָרָה פֶּן תִּדְבְּקֵנִי הָרָעָה וְנַמְתִּי. הִנֵּה נָא הָעִיר הַזֹּאת קָרְבָּה לְנוֹס שָׁמָּה וְהוּא מֵצָעֵר אֶמְלִטָּהּ נָא שָׁמָּה הֲלֹא מֵצָעֵר הוּא וַתְּחִי נַפְשִׁי.

לראשונה, עומד לוט לפני הי"ת. וראו איזה פלא - תפנית דרמטית מתרחשת בפסוק שלאחר מכן (שם, כא):

וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי הִנֵּה נִשְׁאֲתִי פָּנֶיךָ גַם לְדַבֵּר הַזֶּה לְבִלְתִּי הִפְכִּי אֶת הָעִיר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ.

ומבאר רש"י (שם):

גם לדבר הזה - לא דיך שאתה ניצול, אלא אף כל העיר אציל בגללך.

מתברר שלוט מביא להצלת צוער. **דווקא במקום בו פעל פנימה נפתח פתח לפעולתו החוצה**, ולבסוף הוא מצליח להציל אחת מערי סדום. במילים אחרות: **לוט מצליח במשימתו רק כשהוא מחבר את עצמו ופנימיותו לקב"ה.**

נמצא שלוט אכן למד חסד מאברהם אבינו, אלא שפספס נקודה מרכזית החיה ופועמת בלבו הצוער של אברהם אבינו.

4. בחינת לוט שבתוכנו

אם כנים דברינו הרי שכל אחד מאתנו מחויב לשאול את עצמו האם שייך הוא לבית אברהם או שמבלי לשים לב הוא עבר למחנה של לוט.

"לוט" מלשון מסך ומסווה. מדובר כאן בפער בין הפנים ובין החוץ, עד שלבסוף הכרסום הרוחני מתגלה במציאות (ברמה כזו או אחרת), וכפי שאצל לוט הדבר התגלה באופן קיצוני בהציעו למסור את בנותיו בשביל לקיים הכנסת אורחים. קשה לנו לתאר אדם שיגיע למצב קיצון שכזה,

⁸ ומשפט זה דורש ביאור במאמר נפרד, ואכמ"ל.

⁷ ע"פ קידושין מ, ב.

מקום. השאלה הגדולה הניצבת לפתחנו היא עד כמה אנו לוט ועד כמה אנו אברהם. חובה עלינו לשאול את עצמנו האם עברנו תהליך פנימי והאם אנו חותרים לכך. כל אחד יבחן את עצמו עד כמה פנימי הוא התהליך שהוא עבר וכיצד הוא מתכנן לקדם זאת. רצוננו הוא שלא להיות עם מסכה ולוט המסתירים בין הפנימיות שלנו לבין החיצוניות. כולנו רוצים להיות בבחינת גרעין תורני אך צריכים להיזהר שלא נהפוך לגרעין חברתי בלבד - שמא בכך נפספס את העצמיות שלנו, הן במישור של בין אדם למקום והן במישור של בין אדם לחברו.

לכל זה יש להוסיף את פס החיים המהיר שאנו חיים בו כיום אשר מקשה על עצירה והתבוננות. כיום - כל אחד מאיתנו "עף" מצד לצד ועובר בכל כך הרבה דרכים עד שאיננו מצליחים לנוח לרגע, ק"ו שלא להצליח להקדיש זמן להתמלאות בבעירה פנימית.⁹

בכדי להתמודד עם כל זה צריכים אנו להיכנס לאוהל אברהם ובעיקר ליעקב אשר באוהל, כלומר - להקים בכל מקום בית מדרש לאנשים עובדים שמתאספים בזמנים קבועים: לומדים יחד, מדברים יחד בעבודת ה' ומחזקים זה את זה בעמל המשותף ובשיח על עבודת ה' בחיים שבהם הם נמצאים.¹⁰

כולנו עובדים קשה וצרכי הבית מרובים. אולם, אין זו שאלה של תוסף דלק אלא של עיקר הדלק של מנוע חיינו. אם נתמלא מבחינה רוחנית יתמלא הבית שלנו והכול יואר בתוספת אור. זה ממש סם החיים בעדנו ובעד כל העולם.

יודגש שאין הכוונה רק להשתתפות בשיעורי תורה (דבר חשוב לכשעצמו), אלא גם להיכל שבו לכל משתתף יש את המקום שלו, את הספרים שלו ובעיקר את הלמידה הפעילה והעצמאית שלו בה הוא מתמיד וגדל אט אט בתורה הקדושה. מתוך היחד של החבורה הלומדת יימצא זמן שבועי לדבר יחד באתגרים של עבודת ה' שבני החבורה פוגשים, ויטכסו עצה ויצאו תושייה לעבודת ה'". ממילא, חיי הקהילה יופרו מתסיסה רוחנית זו ומההתרחשות אשר תיוולד ממנה.

לא באנו בדברים אלו לחדש דבר. הכל קיים ומונח וכל הרוצה ליטול יבוא וייטול. מטרת הדברים לעורר ולברר עד כמה צמאים וזקוקים אנו לתחייה רוחנית.

תחיית הקודש - גדולה היא לאין ערוך ממה שדיברנו. תורה גדולה, הכוללת יקיצה של חלקים בתורה שהיו רדומים במשך הגלות, אורות גדולים והבנות מעמיקות. כל אלו יוכלו לקבל בית גידול בריא ומוצלח מתוך בניין של בתי מדרש מקומיים בכל אתר ואתר.

כדרכו של דבר לכל בית מדרש שכזה צריך "משוגע לדבר" אחד או שניים שידחפו ויארגנו כיבוד גשמי ותוכן רוחני, ובעיקר ישרו רוח ואווירה נכונה. רוח חדשה ורעננה תחל לנשב. בדינו הדבר והוא חיוני למפעל אברהם אבינו. "חזקו ויאמץ לבבכם כל המייחלים לה".

¹⁰ לכן גם חבורות בני אותו גיל הנמצאות בדרך כלל באותם שלבי בירור בחיים מקבלות כפל כח בחבורה.

⁹ "ברוך אשר נתן מנוחה לעמו ישראל" - בעיקר בשבת יש לנו אפשרות למנוחה אמיתית. כיצד נראית השבת שלנו? האם היא מרכז השבוע שלנו מבחינה רוחנית? מה אנו עושים בשבת קודש לשם כך?